

**MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 78.071.1(497.2):783.6(043.3)

NEVZOROVA VALENTINA

**SPECIFICUL NAȚIONAL BULGĂRESC
ÎN CREAȚIA CORALĂ A LUI DOBRI HRISTOV**

SPECIALITATEA 653.01 – MUZICOLOGIE

Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor și culturologie

CHIȘINĂU, 2016

Teza de doctor în studiul artelor și culturologie a fost realizată la catedra Muzicologie și compoziție din cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău, Republica Moldova

Conducător științific:

CIOBANU-SUHOMLIN Irina, doctor în studiul artelor, profesor universitar

Referenți oficiali:

MIRONENCO Iaroslav, doctor habilitat în studiul artelor, profesor universitar, Rusia

BADRAJAN Svetlana, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Componenta Consiliului științific specializat:

1. **GHILAȘ Victor**, doctor habilitat în studiul artelor, cercetător științific principal, Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei – **președinte**;

2. **BUNEA Diana**, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, AMTAP – **secretar științific**;

3. **CERVENCOV Nicolai**, doctor habilitat în istorie, profesor universitar;

4. **ȚIRCUNOVA Svetlana**, doctor în studiul artelor, profesor universitar, AMTAP;

5. **MIRONENCO Elena**, doctor habilitat în studiul artelor și culturologie, profesor universitar, AMTAP;

6. **TCACENCO Victoria**, doctor în studiul artelor, profesor universitar interimar, AMTAP;

7. **TETEALEA Margareta**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Susținerea va avea loc la 15 septembrie 2016, ora 14.00, în ședința Consiliului științific specializat D85.653.01 – 05, abilitat cu dreptul de organizare a susținerii tezelor de doctor în studiul artelor și culturologie la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (bl. 1, sala senatului, str. A. Mateevici, 111, Chișinău, MD 2009).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (str. A. Mateevici, 87, Chișinău), la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (str. 31 august 1989, 78A, Chișinău,) și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 10 august 2016.

Secretar științific al Consiliului științific specializat:

BUNEA Diana, dr. în studiul artelor, conf. univ. _____

Conducător științific:

CIOBANU-SUHOMLIN Irina, dr. în studiul artelor, prof.univ. _____

Autorul: NEVZOROVA Valentina _____

REPERELE CONCEPTUALE ALE LUCRĂRII

Actualitatea temei de cercetare. Dobri Hristov (1875–1941) este unul dintre reprezentanții exponențiali ai muzicii bulgare din secolul al XX-lea, a cărei dezvoltare nu poate fi explicată fără participarea acestei personalități creatoare, energice, o autoritate notorie în domeniu. Compozitor, pedagog, dirijor, folclorist, activist social, el nu doar că a determinat, în mare măsură, dezvoltarea culturii artistice autohtone a timpului său, dar și a contribuit la formarea bazei muzicii bulgare contemporane. Dimensiunea personalității sale este unică pentru cultura muzicală a Bulgariei din prima jumătate a secolului al XX-lea.

Reprezentant al primei generații de compozitori bulgari formați la intersecția secolelor XIX–XX, D. Hristov s-a condus de ideea națională în *activitatea lui socială și pedagogică*. Compozitor cu studii profesionale vaste la Conservatorul din Praga, sub conducerea lui A. Dvořák, el a pus bazele *creației muzicale profesioniste* de sorginte națională. Totodată, el a contribuit în mod efectiv la dezvoltarea *artei interpretative* în calitate de conducător și dirijor al diferitor colective corale – laice și bisericești. Apariția *științei muzicale și a publicisticii* bulgare la începutul secolului al XX-lea, de asemenea, este legată de numele lui D. Hristov. El a evidențiat și a conceptualizat științific cele mai importante probleme ale folclorului muzical, ce au devenit punctele esențiale ale folcloristicii bulgărești din secolul al XX-lea, inclusiv sistemul genurilor, specificul organizării modale și a sistemului ritmic.

Totuși, anume creația componistică constituie domeniul cel mai important și mai bogat ca volum și ca diversitate în moștenirea artistică a lui D. Hristov. Cu toată diversitatea de genuri a creației sale, importanța prioritară a muzicii corale este determinată de concepția estetic-artistică a muzicianului-iluminist. Încă în timpul vieții, importanța activității sale componistice a fost recunoscută și atrăgea asupra sa o atenție sporită. Pentru generațiile ulterioare de compozitori bulgari, experiența lui D. Hristov era recunoscută, înțeleasă, conștientizată ca tradiție națională.

Abordarea specificului național muzical pe baza moștenirii lui D. Hristov este determinată de faptul că autorul reprezintă în mod strălucit elementul național în diferite domenii ale activității sale de creație, identificându-se drept compozitor național bulgar. O asemenea poziție estetică își avea originea, pe de o parte, în contextul epocii – condițiile cultural-istorice ale Bulgariei, în care cultura națională renaște în mod intensiv după eliberarea țării de sub jugul otoman, iar pe de altă parte, din conștientizarea originalității în rândul altor școli componistice tinere, formate în condițiile clasiciei europene. Doar multe școli naționale de compoziție, la etapa formării tradițiilor, se orientau la folclorul național, iar ideea specificului național se afirma ca principiu estetic semnificativ al creației artistice.

D. Hristov a înregistrat și a studiat folclorul bulgarilor, atât cel din Bulgaria, cât și din diverse regiuni unde locuiau bulgarii peste hotarele țării – Basarabia, Macedonia, acolo unde cultura tradițională bulgară se învecina cu habitate alolingve și aloetnice. Pentru Bulgaria, care s-a aflat ba sub conducerea Bizanțului, ba sub jugul turcesc (timp de cinci secole), problema abordării și păstrării specificului cultural național era una stringentă, fiind strâns legată de identitatea națională. Astfel că problema identității și descrierii diferitor aspecte componente ale folclorului muzical bulgăresc deseori era abordată de compozitor prin compararea cu alte culturi muzicale – greacă și turcă, ca și cu cea occidentală. De aceea experiența lui D. Hristov în identificarea și transformarea artistică a specificului național în contextul diferitor practici artistice poate avea importanță metodologică în epoca globalizării.

Descrierea situației în domeniul cercetării și identificarea problemelor cercetării. În știința muzicală contemporană, deocamdată lipsesc lucrări privind muzica corală a lui D. Hristov, abordată în totalitatea și complexitatea ei. În opinia noastră, partiturile corale ale compozitorului care a apelat la două dimensiuni spirituale ale muzicii tradiționale bulgărești – folclorul muzical și cântarea bisericească, necesită a fi investigate în integralitatea lor. O asemenea perspectivă creează posibilitatea unei prezentări complexe a specificului viziunii lui D. Hristov, a dorinței sale de a exprima prin muzică înalte idealuri iluministe, nervul și fiorul căutărilor artistice, specifice perioadei formării culturii muzicale profesioniste în secolul al XX-lea. Investigarea multilaterală, complexă a izvoarelor muzicale și a celor literare (publicistice, muzicologice, critice) creează posibilitatea pătrunderii în laboratorul de creație al compozitorului și contribuie la elucidarea atitudinii lui moral-civice.

Obiectul cercetării este specificul național muzical bulgăresc în viziunile lui D. Hristov, relevat pe baza muzicii lui corale – muzica corală bulgară și cântarea corală bisericească. Ambele dimensiuni sunt abordate ca reflectare a priorităților creative ale autorilor bulgari la etapa formării profesionalismului componistic. Având în vedere specificul moștenirii artistice și științifice ale compozitorului, în lucrare se pune accentul pe analiza mijloacelor specifice naționale la nivelul limbajului muzical și anume, evidențierea elementelor folclorice care sunt tratate deseori sub aspect mai larg, cel al genului și al stilului.

Scopul lucrării constă în relevarea trăsăturilor stilistice ale compozițiilor corale ale lui Dobri Hristov din perspectiva specificului lor bulgăresc, reflectat în lucrările muzical-teoretice ale compozitorului. Aceasta ne permite să demonstrăm prezența propriei sale concepții privind specificul național-cultural, realizată atât în domeniul științific cât și în cel artistic.

La realizarea scopului, ne-am propus următoarele **obiective**:

- elucidarea și caracterizarea elementelor specifice naționale bulgărești, descrise în lucrările științifico-publicistice ale lui Dobri Hristov;

- stabilirea componentei naționale a mijloacelor de expresie muzicală și de gen în procesul analizei lucrărilor corale ale compozitorului;
- analiza comparativă a melodiilor populare bulgărești, înregistrate în colecțiile muzicale ale lui D. Hristov și în compozițiile corale ale compozitorului, create pe baza lor (în cazul când există o asemenea posibilitate);
- corelarea observațiilor muzical-teoretice ale compozitorului cu trăsăturile stilistice ale artei sale corale.

Metodologia cercetării. Metoda principală de investigare este cea **comparativ-istorică**, în special fiind utilizat principiul istorismului, perspectiva biografică, principiul „cuvântul compozitorului” (N. Guleanițkaia). Poziția compozitorului, ce reflectă spiritul timpului, pe de o parte, se înscrie în albia fenomenului tipic pentru secolul al XX-lea, cunoscut ca ”muzicologie a compozitorului”. Pe de altă parte, ideile textelor științifice în domeniul specificului național ale lui D. Hristov, proiectate comparativ asupra compozițiilor sale muzicale, evidențiază cunoscuta triadă a categoriilor filozofice „general – special – unic”, prin mijlocirea căreia sunt caracterizate inclusiv procesele din domeniul culturii naționale. Asemenea direcție metodologică este tipică pentru metoda comparativă de studiere a artei muzicale. O importanță deosebită pentru cercetare o are metoda analitică, utilizată la studierea operelor muzicale întru relevarea elementelor caracteristice acestora.

Noutatea științifică și originalitatea cercetării rezidă în faptul că pentru prima dată este studiată în complexitate moștenirea corală și cea muzical-teoretică a lui Dobri Hristov, pe de o parte, în relație cu activitatea interpretativă a regentului, maestrului de cor, a conducătorului muzical, a pedagogului, activistului social și, pe de altă parte, ținând seama de particularitățile specific naționale ale mijloacelor limbajului muzical de gen al lucrărilor sale corale muzical-duhovnicești și a celor de influență folclorică, ce relevă conceptele teoretice ale compozitorului.

Cu toate că creația lui D. Hristov se află permanent în atenția muzicologilor bulgari, din asemenea unghi de vedere – al conceptualizării teoretice și al realizării în practică în unul dintre cel mai importante domenii ale creației sale – problema specificului național nu a fost abordată anterior. În lucrare, pentru prima dată este propusă și realizată o perspectivă de evidențiere a specificului național bulgăresc prin investigarea operelor muzicale ale lui D. Hristov prin prisma principiilor teoretice ale compozitorului.

Problema științifică soluționată în lucrare constă în fundamentarea unei concordanțe a ideilor științifico-teoretice ale lui Dobri Hristov privind specificul național bulgăresc cu rezultatele reflectării lor artistice în creația sa muzicală. Perspectiva de cercetare propusă, pe de o parte, reiese din opunerea teoriei și practicii – teoria științifică și creația artistică, din raportarea estetică a conceptelor teoretice ale autorului la rezultat creativ (produsul creat). Pe de altă parte,

ea se manifestă ca un caz aparte, individual, al unei probleme mai largi – elementului *național în muzică*.

Importanța teoretică a lucrării. Specificul național bulgăresc al creației lui D. Hristov, relevă, de fapt, un sistem al coordonatelor sale muzical-artistice ale sale, având un rol deosebit în soluționarea unei probleme foarte importante a științelor umaniste, cea a specificului național. Lucrarea contribuie la înțelegerea gândirii muzicale pe baza caracterului național ca proces al selectării (în cazul dat, și al fixării teoretice) a elementelor muzicale și culturale, semnificative pentru popor (specific naționale), manifestate în folclorul muzical și în reproducerile lor ulterioară în propria creație componistică.

Rezultatele investigației științifice contribuie la perfecționarea teoriei universale a metrului și a ritmului prin înțelegerea și relevarea realizărilor lui D. Hristov, care a pus bazele sistematicii unei clase – metri compuși eterogeni, specifici pentru muzica bulgărească.

Importanța practică a cercetării rezidă în faptul că materia investigată poate fi utilizată la predarea/învățarea disciplinelor *Istoria muzicii naționale bulgărești, Etnomuzicologia, Istoria interpretării corale, Istoria cântării bisericești ortodoxe, Literatura corală, Știința despre arta corală*, precum și la lecțiile practice în cadrul disciplinelor *Lectura partiturilor corale și Dirijat coral* din instituțiile muzicale de învățământ.

Analiza comparativă a concepțiilor muzical-teoretice ale autorului compozitor-folclorist, ce se referă la specificul național bulgăresc și implicația lor creativă în moștenirea corală a lui D. Hristov, a permis să prezentăm următoarele **rezultate științifice propuse spre susținere:**

1. Lucrările muzical-teoretice și cele publicistice ale lui Dobri Hristov și creația lui corală s-au dovedit a fi domenii strâns legate în procesul conștientizării specificului național și al căutărilor elementelor originale ale culturii muzicale, care ulterior și-au găsit realizare în propriile sale compoziții.
2. Sinteza creativă a ideilor teoretice contemporane compozitorului i-a permis să se concentreze pe dimensiunea principală a *problemelor teoretice*: relevarea și caracterizarea elementelor specifice muzicale bulgărești, în primul rând, la nivelul mijloacelor limbajului muzical. O importanță deosebită o au *metroritmul și înălțimea acustică* (melodica, organizarea modală, factura), care au avut întruchipări creatoare în opusurile corale ale lui D. Hristov.
3. Evidențierea mijloacelor compoziționale specifice lui D. Hristov – accentul pe melosul național, păstrarea sau re-crearea mijloacelor specifice la nivel modal, organizarea metroritmică, factura și poetica în general – au permis să determinăm metoda sa de lucru ca *folclorism*. În baza teoriei contemporane a folclorismului componistic, rezultatele

activității lui D. Hristov pot fi atribuite primelor două varietăți ale *folclorismului: etnografic și adaptat*.

4. Cu toate deosebirile celor două dimensiuni ale creației corale ale compozitorului bulgar – modele de cântece și dans pe bază folclorică și compoziții muzical-religioase, metodele creației lui componistice sunt comune, asigurând păstrarea specificului național bulgăresc în genurile tradiționale ale muzicii corale.

Implementarea rezultatelor științifice. Materialele tezei sunt utilizate în activitatea concertistică și pedagogică a autoarei acestei lucrări la catedra Pedagogie muzicală de la Universitatea de Stat „Grigori Țamblac” din Taraclia.

Aprobarea rezultatelor cercetării s-a realizat în baza unor comunicări la conferințele științifice anuale de la АМТАР (2011–2015), la conferința științifico-practică „Știință, cultură, învățământ” (Comrat, 13 februarie 2009), precum și la conferințe internaționale: „Функционирането на българския и на другите езици и литератури в контекста на езиковата ситуация в Република Молдова” (Comrat, 2008–2012), „Probleme actuale ale arheologiei, etnologiei și studiului artelor” (Chișinău, АȘМ, 24–26 mai 2010), „Folclor și postfolclor în contemporaneitate” (Chișinău, АМТАР, 11–12 decembrie 2014).

Publicațiile la tema tezei. Principalele rezultatele ale cercetării au fost expuse în 14 articole publicate în Republica Moldova, Bulgaria și Rusia, cu un volum total de 6,9 c. a., inclusiv articole în reviste de profil acreditate de CNAА.

Volumul și structura lucrării. Teza include introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 259 de surse în limbile rusă, bulgară, română, engleză și în alte limbi, 8 anexe. Anexele cuprind exemple muzicale și tabele cu scheme ale Liturghiei și ale Vecerniei, notografie selectivă și lista compozițiilor corale ale lui Dobri Hristov, indice tematic al lucrărilor științifice ale sale, textele unor compuneri corale, precum și o schiță despre experiența bulgară a educației muzicale a copiilor în moștenirea lui științifico-artistică. În textul de bază al tezei sunt incluse 11 scheme. Volumul total al tezei este de 305 pagini, textul de bază – 154 pagini.

Cuvinte-cheie: Dobri Hristov, specificul național bulgăresc, muzică corală, prelucrare corală, folclor muzical bulgăresc, ritm, metru, ritmuri bulgărești, diafonie, genuri de cântec și dans, muzică bisericească, Liturghie, Vecernie, raspev bulgăresc, moduri diatonice.

CONȚINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI

În **Introducere** sunt expuse actualitatea și importanța temei de cercetare, scopul și obiectivele lucrării, este argumentată noutatea științifică, importanța teoretică și utilizarea practică a rezultatelor, sunt prezentate bazele metodologice ale investigației și problema științifică soluționată, informații privind aprobarea rezultatelor cercetării, publicațiile la temă, volumul și structura tezei.

În capitolul **1. Moștenirea artistică și teoretico-muzicală a lui D. Hristov în literatura de specialitate** este prezentată o analiză a lucrărilor ce reflectă situația din domeniul problemei investigate în teză, sunt caracterizate sursele științifice ce au constituit baza teoretică și metodologică a cercetării. Concepția teoretică a lui D. Hristov, fundamentată pe particularitățile specifice naționale ale folclorului muzical bulgăresc, ca și creația corală a compozitorului sunt abordate în prezenta teză din perspectivă istorică, pe o bază științifică amplă, ce unește realizările savanților bulgari, ruși și români – muzicologi și etnomuzicologi.

În subcapitolul **1.1. Studiarea moștenirii muzicale și teoretico-muzicale a lui D. Hristov în perspectivă istorică** se evidențiază faptul că activitatea muzical-socială, iluministă și pedagogică a lui D. Hristov, creația lui muzicală, lucrările muzical-teoretice și publicistice s-au aflat în atenția muzicologiei bulgare începând cu finele anilor 30 – începutul anilor 40 ai secolului al XX-lea. Expunerea compozitorului pe marginea diferitor probleme vizând învățământul și educația muzicală, concepțiile sale artistice, polemicile în publicistică, viziunile asupra istoriei muzicale a Bulgariei, folclorul muzical autohton și arta cântării bisericești au constituit obiecte de cercetare ale muzicologilor bulgari I. Kamburov, V. Krâstev, E. Tonceva, A. Balareva, S. Kujumdziev, I. Raceva, T. Todorov, L. Botușarov, K. Yapova ș.a. Un loc important îl ocupă lucrările lui V. Krâstev, care a contribuit, în mare parte, la propagarea moștenirii muzical-teoretice și a creației compozitorului, precum și investigațiile actuale semnate de K. Yapova.

Cercetarea problemei privind specificul național bulgăresc în creația corală a lui D. Hristov este strâns legată de studierea folclorului muzical bulgăresc, aspect abordat în subcapitolul **1.2. Rolul lui D. Hristov în studierea folclorului muzical bulgăresc**. O sursă importantă a observațiilor și a principiilor metodologice le-au constituit *lucrările muzicologilor-folcloriști bulgari*, precum și *culegerile de cântece populare bulgărești*, autoarea tezei acordând o atenție deosebită colecțiilor folclorice ale compozitorului.

În acest compartiment este evaluată contribuția autorilor unor lucrări de începuturi, în care erau tratate probleme privind metroritmul muzicii naționale bulgărești, semnate de V. Stoin, St. Brașovanov, St. Djudjev ș.a., care au continuat investigarea măsurilor asimetrice, „incorecte”, descrise anterior, în mod detaliat, de D. Hristov în studiul fundamental *Bazele metrice și ritmice*

ale muzicii populare bulgărești (1913). În lucrările lor s-a constatat un salt cognoscibil – trecerea de la senzația „incorectă” a părții prelungite, târăgănite (ternare – optimea cu punct) a măsurii la înțelegerea măsurilor „inegale” ca îmbinări de formule temporale binare și ternare, părți componente ale măsurilor eterogene, care se unesc printr-o mărime unică – unitatea pulsației (hronos protos) și astfel se egalează în drepturi.

Problema măsurilor inegale a suscitat atenția nu doar a etnomuzicologilor, ci și a compozitorilor bulgari. Prezintă interes, în special, metoda tabelelor („tabelul lui Mendeleev”) propusă de L. Pipkov, prin mijlocirea cărora sunt prezentate grupurile ritmice naturale (folclorice) și artificiale (ale compozitorilor), pe care a descris-o I. Hlebarov în dezvoltarea ideilor lui D. Hristov.

Studierea *organizării modale* după St. Djudjev, care a caracterizat sistemele modale tradiționale pentatonică, diatonică, cromatică și enarmonică, a fost continuată de compozitorii A. Karastoianov, E. Karastoianova ș.a.

Totodată, studierea *plurivocalității populare bulgărești* autentice („diafonia”) a fost realizată de etnomuzicologul V. Stoin, de compozitorul-folclorist N. Kaufman, precum și de Sv. Zaharieva care a propus teoria diafoniei, dezvoltând ideile lui V. Stoin. Iar lui St. Djudjev, în tetralogia sa teoretică, i-a reușit să cuprindă abordarea problemei științifice principale a folclorului muzical bulgăresc.

În subcapitolul **1.3. Bazele metodologice ale studierii problemei specificului național în arta muzicală** sunt generalizate ideile teoretice și metodologice în domeniul specificului național al creației muzicale contemporane. Problema *specificului național* în muzică este o parte componentă a *naționalului* ca o categorie filozofico-estetică. Problema respectivă, în diversele ei aspecte – *caracterul național al muzicii, stilul național al muzicii* etc. – este un aspect dintre cele mai complicate în cercetare. Lucrările muzicologilor ruși N. Șahnazarova, I. Zemțovski, M. Mihailov, G. Grigorieva, N. Gavrilova, articolele cercetătorilor sovietici și din alte țări – G. Ordjonikidze, Z. Lissa, B. Bartók, Iu. Holopov, E. Skurko ș.a., sursele tradițiilor științifice bulgare și cele moldovenești, românești în acest domeniu au contribuit la formarea bazei metodologice pentru cercetarea acestei probleme fundamentale pentru arta muzicală.

Cu toate că în la începutul secolului al XXI-lea tratarea problemei naționalului în artă este abordată la nivel interdisciplinar – culturologic, semiotic etc., în prezenta lucrare autorul urmează principiul muzicologiei istorice, rămânând în cadrul concepției identificării naționale prin folclor. Temeiul alegerii unei asemenea perspective metodologice este materia de cercetare – personalitatea compozitorului-folclorist bulgar D. Hristov, trăsăturile caracteristice ale moștenirii sale artistice și muzical-teoretice, precum și specificul etapei istorice a activității lui. În același timp, în teză s-a întreprins prezentarea „tabloului lumii” lui D. Hristov, care în

activitatea sa plurivalentă de compozitor bulgar și de activist social a reflectat valorile culturale ale societății bulgare, în sensul înțelegerii mentalității. În primele decenii ale secolului al XXI-lea, în legătură cu creșterea volumului cercetărilor privind problema naționalului în muzică, apar lucrări cu caracter sistemic – concepțiile lui N. Labzenko, N. Gavrilova și N. Șahnazarova. Primul cercetător din cei numiți propune o clasificare pe trei niveluri a acestei categorii (*nivel diferențiat* – „particularitate națională, „specific național” etc., *nivel integrator* – „stil național”, „tradiții naționale” etc.; *universalitate* – „național”, „categoria naționalului” etc.). Ceilalți doi cercetători abordează structura naționalului în muzică, în care includ, cu mici deosebiri, folclorul, muzica religioasă (duhovnicească) și creația componistică profesionistă.

În ce privește relația compozitor – folclor, se propun diverse definiții ale *metodelor* de realizare a folclorului muzical de către compozitori, ce sunt utilizate în literatura științifică: citatul sau metoda „gramaticală” (A. Milka), „re-crearea” sau „înșușirea” (atragerea) textelor folclorice (G. Golovinski), „citarea” sau „reintonarea” (regândirea) surselor primare (I. Zemțovski), „realizarea” și „înfruntarea, învingerea” (M. Tarakanov), „reconstruirea”, „prefacerea, transformarea” genului folcloric ori „sinteza semnelor gândirii muzicale folclorice și nefolclorice” (A. Petrov), de asemenea „muzică folclorizată” (Iu. Paisov) în cazul interacțiunii autorului și folclorului. Experiența profesională a lui D. Hristov de tratare a melodiilor populare este apreciată ca una ce ține de citat, de „gramatică”, de elementele limbajului muzical.

În acest compartiment este abordată și noțiunea de *folclorism muzical* ca metodă stilistică în concepțiile teoretice, aprobate în timp, ale lui V. Gusev, I. Zemțovski, G. Golovinski, precum și modelul teoretic contemporan al acestui fenomen propus de L. Ivanova.

În căutarea metodologiei analizei unor anumite *elemente ale limbajului muzical*, doctoranda a apelat la lucrările etnomuzicologilor ruși K. Kvitka, F. Rubțov, E. Ghippius, B. Efimenkova, M. Engovatov, la reprezentanții muzicologiei tradiționale Iu. Holopov, T. Starostin ș.a., care au cercetat structura modală și cea ritmică a cântecelor populare, specificul plurivocal popular rusesc etc.

În consonanță cu problemele abordate în teză, un interes aparte îl prezintă concepțiile teoretice despre *ritmul muzical* ale cercetătorilor ruși V. Holopova, M. Harlap, M. Arkadiev, ale etnomuzicologilor A. Rudneva, B. Efimenkova, A. Banin, V. Șciurov, ale cercetătorului moldovean P. Stoianov. Analiza lucrărilor teoretice muzicale ale lor ne-a permis să facem o concluzie importantă privind natura diferită a structurilor ritmice inegale în folclorul rusesc și cel bulgăresc: neregularitatea metrilor și măsurilor alternative în cântecele rusești se deosebește în mod radical de asimetria *organică* a caracterului *regulat* și accentuat al ritmicii bulgărești.

În subcapitolul **1.4. Conștientizarea științifică a cântării bisericesti bulgare și relațiile ei cu creația duhovnicească a compozitorului** sunt analizate investigațiile științifice ce

abordează acest aspect al studierii moștenirii lui D. Hristov. Încă în anii 20-30 ai secolului al XX-lea el a inclus muzica bisericească pe baza raspevului bulgăresc în concepția artei muzicale populare, un lucru evident astăzi și care constituie o parte componentă a conceptului de „național”.

Pentru tema tezei este important și articolul bizantinologului bulgar P. Dinev, care încă în anul 1961, într-un articol omagial la douăzeci de ani de la moartea lui D. Hristov, a expus principiile metodice ale studierii creației muzicale bisericești a compozitorului, ce nu și-a pierdut actualitatea, propunând o clasificare a cântărilor conform principiului originalității. O contribuție importantă în conștientizarea moștenirii corale bisericești a lui D. Hristov a avut-o cercetătoarea bulgară K. Yapova, a cărei teză de doctor, monografia pe baza ei, precum și anumite articole sunt dedicate problemei religiozității ca mod al gândirii muzicale. Ei îi aparține publicarea catalogului de documente din arhiva personală a lui D. Hristov și cercetarea lor, ediția contemporană a cântărilor Vecerniei, pe baza manuscriselor corale originale ale compozitorului, fapt ce deschide noi orizonturi pentru investigații științifice. Rolul lui D. Hristov în formularea problemei cântării bisericești naționale este reflectată, de asemenea, în lucrările cercetătorilor bulgari E. Tonceva, S. Kujumdzieva și Iu. Kujumdziev. Astfel, muzicologul–medievist E. Tonceva abordează teza despre „rolul excepțional în dezvoltarea noastră muzical-culturală” prin prisma raspevului bulgăresc ca o cântare bisericească autentic națională. Acest mod de cântare – raspev, răspândit în multe țări creștine, este studiat de cercetătorii ucraineni, ruși, sârbi ș.a., ale căror lucrări au fost utilizate la scrierea tezei.

1.5. Concluzii la capitolul I

1. Cercetările realizate până la momentul actual în problema naționalului evidențiază nu doar caracterul general și problematica universală, ci și o dezvoltare continuă a ideilor și concepțiilor, în primul rând, în legătură cu evoluția tratărilor componistice.
2. În baza analizei literaturii de specialitate, poate fi propusă o perspectivă metodologică unică în tratarea acestei probleme globale. Dacă la **prima etapă**, a formării culturilor naționale muzicale în țările din Europa de Est la sf. sec. XIX – început. sec. XX, atenția cercetătorilor era îndreptată spre relevarea fenomenelor specifice naționale ale culturii muzicale, bazată pe folclor, atunci la **etapa a doua** este accentuată problema *stilului național*, cu orientare spre folclor și formarea, pe această bază, a școlilor componistice naționale. La aceste etape de autoidentificare națională, o valoare artistică aveau metodele componistice de lucru cu materia folclorică (împrumuturi), iar în știința despre muzică sunt formulate metodele de identificare și de evaluare a lor. La **etapa a treia**, ce poate fi considerată o etapă de diferențiere, s-a propus evidențierea a ceea ce poate fi numit „al său” în muzică, pe baza relației cu tradițiile profesioniste europene. Atenția muzicologilor s-a concentrat pe probleme de *stil individual*, ce asimilează tradițiile naționale și

europene. Prin urmare, la **etapa contemporană**, la finele secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea, atenția muzicologilor a trecut în domeniul culturologiei și calitățile naționale ale stilului componistic au început a fi abordate în contextul proceselor mentale ale societății („tabloul lumii”), pe de o parte, cu utilizarea noilor date despre elementele naționale (etnice), obținute cu ajutorul metodelor aprofundate ale etnomuzicologiei contemporane, pe de altă parte.

3. Moștenirea compozitorului bulgar D. Hristov, care ne permite a situa activitatea sa la prima etapă și la începutul celei de a doua etape a culturii muzicale bulgare, furnizează un material bogat pentru studierea punctului său de vedere privind caracterul național în muzică, atât prin intermediul metodelor muzicologiei tradiționale, cât și în contextul teoriei mentalităților.

4. Investigarea activității lui D. Hristov a suferit o evoluție pe parcursul a mai mult de jumătate de secol. De la analiza viziunilor compozitorului-folclorist asupra unor probleme particulare ale artei naționale, printre care predomina teoria ritmurilor specifice, muzicologia bulgară a ajuns la o viziune generalizatoare a rolului important pe care l-a avut D. Hristov în formarea și dezvoltarea științei muzicale, a învățământului și culturii muzicale.

În capitolul **2. Problematika specificului național muzical bulgăresc în lucrările lui D. Hristov** este elucidat rolul compozitorului în formarea culturii muzicale bulgare, se apreciază la modul general moștenirea sa muzical-teoretică. În cele două direcții principale ale intereselor sale științifice și de creație – folclorul muzical bulgăresc și muzica bisericească – sunt evidențiate problemele principale și sunt analizate perspectivele științifice ale compozitorului. De asemenea, este apreciată, din punct de vedere istoric, concepția sa asupra metrului și ritmului bulgăresc, latura modală a muzicii populare bulgare, plurivocalitatea bulgărească, precum și probleme privind raspevul bulgăresc.

În subcapitolul **2.1. Caracterizarea generală a moștenirii muzical-teoretice a lui D. Hristov** se propune clasificarea acesteia după următoarele criterii: *conținut, formă, gen, temă*, sunt determinate *scopurile* lucrărilor sale muzical-teoretice și metodele de cercetare, se identifică *sursele* muzical-teoretice ale concepției compozitorului-folclorist.

După volumul *problemelor științifice* abordate, Dobri Hristov este considerat pionierul bulgaristicii muzicale. Astfel, originea și esența cântării bisericești bulgare, specificul ritmicii muzicale bulgare și alte probleme au fost interpretate sub aspect metodologic anume de D. Hristov. Problema relațiilor muzicii populare bulgare cu alte culturi – bizantină și turcească, ca și cu cele orientale (arabo-persană) este luată în discuție chiar în prima lucrare a sa, el interpretând-o în favoarea autenticității și originalității culturii naționale. I-a reușit să formuleze o concepție științifică unitară, mia întâi în domeniul *ritmicii muzicale*, ca o componentă caracteristică esențială a culturii muzicale naționale, fapt confirmat nu doar de aprecierea

contemporanilor săi din Bulgaria și de peste hotare (B. Bartók), ci și de evoluția ulterioară a muzicologiei bulgare. Totodată, de rând cu specificul ritmicii bulgărești, compozitorul a acordat o mare atenție problemelor „adevăratei cântări bisericești bulgărești”, raspevului bulgăresc. De aceea, problema specificului național în egală măsură se referă la ambele domenii ale culturii muzicale naționale. Un interes științific deosebit prezintă și caracteristica sistemului de genuri al folclorului muzical-coregrafic. În lucrările compozitorului au fost luate în discuție structura perioadelor muzical-poetice, specificul anacruzei în muzica tradițională, corelația versului și a melodiei în legătură cu metrica poetică antică, particularități modale și de factură (diafonie).

Aparatul terminologic al lucrărilor științifice ale lui D. Hristov corespunde nivelului științei despre muzică din timpul său, care deja în secolul al XIX-lea includea teoria ritmului, atât în domeniul folclorului muzical, cât și în muzica profesionistă (H. Riemann, R. Westphal, Iu. Melgunov ș.a.). Menționăm rolul istoric pe care l-a avut compozitorul D. Hristov în formarea metodologiei și a aparatului noțional-terminologic în cercetarea folclorului muzical bulgăresc. Cu toate că muzicanții s-au confruntat anterior cu specificul ritmurilor muzicale bulgărești, când au încercat să înregistreze melodiile populare, totuși D. Hristov a fost cel care a pus bazele unei abordări științifice adevărate, corecte a acestui fenomen. Anume el a caracterizat, relativ complet, originalitatea lor, a propus o explicație adecvată a lor la nivelul teoriei muzicale din timpul său și a stabilit metodele înscrierii notelor muzicale. D. Hristov a făcut un pas important de la stadiul „pre-științific” al cunoștințelor despre ritmurile tradiționale bulgărești la prima treaptă a aspectului științific prin încercarea de a elabora o metodologie adecvată și instrumentar științific pentru descrierea și analiza ei, în funcție de specificul obiectului de cercetare.

În subcapitolul **2.2. Elemente specifice naționale în folclorul muzical bulgăresc și caracteristica lor în lucrările lui D. Hristov** investigația științifică este axată pe caracterizarea metroritmului, structurii modal-intonaționale și a facturii folclorului muzical bulgăresc. În **compartimentul 2.2.1. Metrica și ritmica bulgărească** este precizat specificul abordării acestor fenomene de către D. Hristov în contextul interesului tot mai mare al compozitorilor profesioniști din secolul al XX-lea față de aspectul metroritmic al muzicii. De asemenea, este dezvăluită importanța fundamentală pentru folcloristica muzicală bulgărească a două studii ale lui D. Hristov: *Ритмические основы нашей народной музыки* (1913) – *Bazele ritmice ale muzicii noastre populare*, în redacția a doua are titlul *Метрические и ритмические основы болгарской народной музыки* (*Bazele metrice și ritmice ale muzicii populare bulgărești*) și *Техническое строение болгарской народной музыки* (1928) – *Structura tehnică a muzicii populare bulgărești*.

Abordând problema **originii concepției metroritmice a lui D. Hristov**, autoarea tezei face trimitere la opiniile compozitorului, care evidențiază teoria muzicală din Grecia Antică (în

special, teoria metricii) ca sursă importantă a lucrărilor sale. Astfel, e cunoscut faptul că autorul concepției metrice al așa-numitului „timp prelungit în relație irațională 3:2” este gânditorul din Grecia Antică Aristoxen (discipolul lui Aristotel), al cărui tratat a fost tradus de R. Westphal și a atras atenția contemporanului său rus Iu. Melgunov, în expunerea căruia (în cartea *Ritmica și metrica*), posibil, i-a fost accesibilă lui D. Hristov. **Din punct de vedere metodologic**, în teză este demonstrată corespunderea principiilor perspectivei de studiere a materiei muzicale de către D. Hristov, ce se deosebește prin bogăția și, totodată, specificitatea organizării sale ritmice.

Conținutul teoriei metrului și ritmului bulgăresc este relevat în procesul aprecierii noțiunilor de bază pe care le utiliza compozitorul și a echivalentelor lor contemporane – măsura, metrul, ritmului, hronos-ul protos-ul, aksak-ul etc. *Particularitățile* șirurilor ritmice și natura lor dansantă sunt considerate de D. Hristov printre cele mai importante. Calitățile ritmicii dansurilor tradiționale bulgărești sunt particularizate de el prin prisma *trăsăturilor specifice ale rândurilor ritmice și a naturii lor dansante*. Evidențiind în construcția măsurii („tactului”) latura scurtă (binară) și cea prelungită, târăgănată (ternară), pe baza combinării celor mai mici unități (șaisprezecimi pentru tempourile rapide și optimi pentru cele mai lente) câte două și câte trei, compozitorul propune clasificarea lor în *incorecte* (neregulate) și *corecte* (regulate). Deosebirea unui asemenea mod de organizare ritmică față de sistemul metric european rezidă în formarea tactului după principiul adunării în opunere cu ideea împărțirii sau înmulțirii unităților pulsației, specifice laturii metroritmice ale operelor muzicale din componistica europeană. În lucrările sale, D. Hristov a scris și a caracterizat mai multe unități ritmice, aranjându-le în ordine crescândă, începând cu 4/16 până la 14/16. Fiecare dintre șiruri se supune divizării, ceea ce reprezintă o măsură obișnuită în muzica europeană și al cărui numitor îl constituie unitatea de pulsație – șaisprezecimea, iar numărătorul este numărul unităților (indivizibile) ce pulsează. A treia formă de măsură descrisă de compozitorul bulgar este așa-numitele ”forme fără măsură” (fără măsură) ale cântecelor.

În teză se dă o apreciere contemporană și a clasificării măsurilor bulgărești din punct de vedere al diferitelor niveluri metrice: ierarhia *măsurilor simple și compuse corecte (omogene)* (de ex., 3/8 față de 9/8, unde $9 = 3+3+3$), și *măsuri simple și compuse incorecte (eterometrice sau neomogene)* (de ex., simplu – 5/4, compus – 7/4, unde $7 = 3+2+2$ etc.).

Vorbind despre *structura perioadelor metrice* în muzica bulgărească, D. Hristov analizează nu atât construcțiile simetrice cât propozițiile „incorecte”.

2.2.2. Originalitatea modală și factuală a melodiilor de cântec și dans bulgărești. Versificația. Problema originalității modale a melodiilor de cântec și dans bulgărești este studiată de D. Hristov în lucrările *Общее учение о музыке* (1921) – *Studiu general despre muzică*, *Учение об интервалах* (1923) – *Studiu despre intervaluri*, *Техническое строение*

болгарской народной музыки (1956) – *Structura tehnică a muzicii populare bulgărești* ș.a. Problemele principale pe care le-a abordat compozitorul sunt diatonismul și sistemul sferturilor de ton, sistemul modal natural (tonal, după D. Hristov), sistemul de 12 trepte (temperat), tonul ”semibemol” (sfert de ton) în sistemul nondiatonic, moduri diatonice ș.a. El considera că pentru muzica populară bulgărească este specific sistemul natural-modal (diatonica), care se sprijină pe intervale perfecte – octavă (2:1), cvintă (3:2), cvartă (4:3).

D. Hristov a fost un adept convins al originii folclorice a *diafoniei* europene și a caracterului ei arhaic, considerând că forma ei isonică în muzica orientală era folosită mai înainte în diafonia organum a lui Hucbald. Din polifonia contemporană, D. Hristov a evidențiat mișcarea cvintelor paralele de către muzicanții ce cântă la fluier și cântatul în secunde paralele (secunde armonice în îmbinarea de două voci). Din punct de vedere al *versificației*, forma predominantă a cântecelor populare bulgărești de joc Hristov le considera a fi construcții simple în două părți, din strofe catrene ale textului literar.

2.3. Raspevul bulgăresc și melodia veche bulgărească bisericească – problemă a medievisticii muzicale în viziunea lui D. Hristov. În ce privește cântarea religioasă națională sunt evidențiate câteva aspecte: istoric (originea și asimilarea), bisericesc (reflectarea în cântare a particularităților codului bisericii bulgare), și, în sfârșit, cel muzical-teoretic. Un fenomen-reper, un fel de manifest pentru medievistica muzicală bulgară a fost lucrarea polemică a lui D. Hristov *Ce este adevărata cântare bisericească bulgărească?*, în care compozitorul a încercat să fundamenteze natura națională a cântării bisericești bulgare. El a diferențiat *cântarea psaltică răsăriteană* ca parte a tradiției bizantine și *raspevul vechi bulgăresc bisericesc*, pe care îl considera un fenomen original bulgar. În teză este abordată poziția științifică a muzicologiei contemporane în ce privește problema raspevului bulgăresc ca una dintre cântările monodice târzii ale bisericii ortodoxe răsăritene, probabil cu rădăcini sud-slave ori balcanice, fiind influențat în mod evident de stilul cântării bizantine târzii.

2.4. Concluzii la capitolul 2

1. Lucrările teoretice, critica și publicistica compozitorului D. Hristov au devenit *reflectarea concepției sale despre lume*. În acest context, viziunile compozitorului se deosebesc nu doar printr-un *caracter integru*, ci și prin *consecutivitate*.

2. În pofida deosebirilor dintre cele două sfere ale artei muzicale – folclorul și cântarea bisericească, compozitorul nu le-a diferențiat nici în creația sa, nici în activitatea interpretativă și cea muzical-teoretică. Un moment important unificator l-a constituit căutările și relevarea specificului național în toate domeniile amintite.

3. Pentru folclorul muzical bulgăresc compozitorul a evidențiat asemenea elemente importante precum organizarea metroritmică a melodiilor, structura lor modală, factura plurivocală, forma, pe care el le corela cu specificul genurilor.
4. Pentru cântarea bisericească, problema originii ei a fost una de principiu, care a determinat și stilistica cântărilor. Opinia compozitorului care se sprijinea pe tradițiile contemporane ale cântării ortodoxe în Bulgaria, experiența sa de conducător al corului bisericesc, investigațiile științifice în acest domeniu ale cercetătorilor bulgari și ruși – slujitori ai bisericii și legăturile profesionale strânse între ei, precum și situația cultural-politică din Bulgaria au înclinat balanța în favoarea raspevului bulgăresc.
5. La evidențierea specificului național în aceste două domenii ale activității muzicale, D. Hristov s-a folosit de o metodă unică – cea comparativă, în scopul determinării unor trăsături specifice și al diferențierii fenomenelor muzicale bulgărești de fenomene asemănătoare în cultura din spațiul balcanic – cea turcească (arabo-persană), greacă (bizantină) și slavonă.
6. Cercetarea noastră confirmă opinia comunității științifice internaționale privind contribuția excepțională a lui D. Hristov la dezvoltarea teoriei muzicale metroritmice. Pregătirea profesionistă și intuiția creativă i-au permis să construiască teoria măsurilor „incorecte” (inegale) ca un fenomen specific bulgăresc. Compozitorului i-a reușit să creeze fundamentul pentru clasificarea pe mai multe niveluri a acestei clase de fenomene ritmice, numite metri micști (alternativi), în versiunile lor complexe. Următoarele generații de cercetători bulgari au dezvoltat această teorie, care s-a transformat în teoria despre ritmurile bulgărești ca parte componentă a teoriei ritmice generale.
7. Caracterul comun și, totodată, specific compozitorul l-a văzut în latura modală a melodiilor populare bulgărești și în cele bisericești. Expunerile lui teoretice privind modurile naturale, scările sonore reduse au o importanță mare pentru înțelegerea acestui domeniu al muzicii naționale, spre deosebire de culturile vecine.
8. Modalitățile de abordare a metricii versului în relația cu formulele metroritmice de cântec și dans s-au dovedit a fi corecte din punct de vedere metodic.
9. Problema multivocalității specifice bulgărești – diafonia, evidențiată în lucrările lui D. Hristov, de asemenea, s-a dovedit a fi una de perspectivă sub aspectul creației și al celui teoretic.

Problema științifică propusă în acest capitol, legată de reflectarea specificului național bulgăresc în creația muzicală profesionistă a lui D. Hristov, este abordată în cele două capitole ulterioare. Fiecare dintre ele are în obiectiv un aspect al creației corale, cel mai important și mai reprezentativ pentru compozitor. Pe baza unor creații concrete se urmărește manifestarea unei trăsături esențiale a moștenirii sale artistice – originile naționale și originalitatea.

În **capitolul 3. Specificul național-muzical bulgăresc în cântecele corale de factură populară ale lui D. Hristov** sunt evidențiate diferite aspecte ale problemei specificului național al gândirii muzicale a lui D. Hristov în prelucrarea corală și în lucrările sale originale de sorginte folclorică pentru cor. Capitolul se constituie din trei subcapitole. În **primul subcapitol, 3.1. Prelucrări corale ale melodiilor populare bulgărești și cântece de autor pe bază folclorică**, sunt analizate patru prelucrări ale cântecelor populare pentru corul de bărbați: *Дафино, вино цървено, Кинисало моме, Вила се ѝ гора, Ганината майка* (1908) și cântecul coral, ”pe motiv popular” *Нефелно либе* (1913–1916). În mod analog au fost studiate cântecele populare autentice: *Девоиче танко високо; Се запали, пиле Трено; Девоичиня, гугутчиня; Ой девоиче, войче; Ела ми, Величе; Ой, девоико чърнооко* din culegerea *13 песен македонских болгар (13 cântece ale bulgarilor macedoneni)*, pentru corul de bărbați, care datează cu începutul anilor 20 (1923) și aparțin genului de prelucrări-armonizări ale melodiilor populare. Prelucrarea corală *Леле моме*, pentru cor mixt a cappella, este o lucrare ce face parte din fondul de aur al artei corale bulgare din secolul al XX-lea. *Три колядных песни* pentru cor mixt, pe baza de texte populare, sunt remarcabile din punct de vedere metroritmic și al facturii.

În **subcapitolul următor, 3.2.** este analizată o creație deosebită, unică a lui D. Hristov – **fuga *Tenka Dafino pe temă populară bulgărească*** pentru cor și orchestră cu coarde (1933), scrisă pe melodia cântecului popular bulgăresc *Немой да ходиш, тенка Дафино*, cu măsura caracteristică inegală de 7/16. În această fugă simplă pe trei voci, cu o mică introducere și codă, s-au relevat clar asemenea trăsături specifice bulgărești precum sursa folclorică cu timpi inegali, variabilitatea și periodicitatea modală, caracteristicile facturii, nespecifice lucrării polifonice (eterofonia cu ison), strofele, măsura textului poetic – pentasilabicul dublat, 5+5, ca o combinație a măsurii ternare cu cea binară, simplificarea linearității în favoarea amplificării armonice.

În **subcapitolul 3.3. Cântece școlărești și cântece cu conținut patriotic** sunt analizate miniaturile în genul muzicii corale, scrise pentru copii și tineri, căroră compozitorul le acordă un rol important în concepția sa didactico-educativă. În aceste lucrări s-au manifestat trăsăturile stilului civic al lui D. Hristov, ce includ două aspecte – eroico- și lirico-patriotic, cu o imagistică muzical-poetică inerentă unor asemenea teme și, respectiv, cu anumite mijloace de expresie muzicală. Un interes deosebit prezintă prelucrarea dansului tradițional recenița *Цоне мило чедо* în măsura de 13/16, *Пурин планина* din *Цънтеце балканске*, în măsura de 7/16, compozițiile originale ale autorului pentru cor omogen (bărbați) *Едничък чуѝ се вик*, în măsura de 5/8, *В стройных рядах, Народното знаме; Поклон, Родино; Шар și Рила* în genurile cântecului de marș-îmn din culegerea *На неразделни роден край*.

3.4. Concluzii la capitolul 3

1. Bazându-ne pe tipologia folclorismului, propusă de L. Ivanova, în cântecele corale ale lui D. Hristov pot fi evidențiate două niveluri de valorificare a folclorului: 1) perspectiva etnografică față de materia folclorică – în formă de prelucrare; 2) „reorientarea” autorului – în forma unei compoziții în spirit popular.

2. În exemplele analizate se relevă semnele principale ale specificului național, proprii lucrărilor corale pe bază folclorică ale lui D. Hristov, în general:

- simțirea fină a sursei folclorice, tendința de a păstra specificul modului, al metroritmului, facturii, al sintaxei, formei,
- elaborarea detaliată a facturii, articulației, dinamicii,
- variația factuală și armonică este procedeul principal în unele lucrări, care poate să se schimbe prin variațiuni ca mijloc de dezvoltare melodică în alte lucrări,
- folosirea diafoniei ca formă specifică bulgărească a polifoniei populare, care își păstrează valoarea chiar și în cazurile când apelează la eterofonie și la forme imitativ-polifonice,
- baza modală naturală a polifoniei,
- periodizarea la nivelul sintaxei,
- predominarea genurilor de cântec și dans în măsurile tradiționale bulgărești „neregulate” (asimetrice),
- tendința spre imaginea caracteristică genului în fiecare miniatură, tratată ca schiță de gen muzical, prin simplitatea generală a mijloacelor de expresie.

Capitolul 4. **Specificul bulgăresc al muzicii corale liturgice a lui D. Hristov** se referă la compozițiile duhovnicești ale autorului și este structurat în trei compartimente. Primele două includ analiza a două Liturghii: **a Sfântului Ioan Gură de Aur (nr. 1)** și **Liturghia accesibilă pentru diverse formații corale (nr. 2)**, în compartimentul al treilea sunt investigate **Cântările Vecerniei**. Cântările bisericesti demonstrează cum a fost stabilit, în procesul cercetării, un aliaj organic între elementele canonice religioase și cele bulgărești în conformitate cu tradițiile ortodoxe comune ale muzicii corale.

4.4. Concluzii la capitolul 4

1. Din punct de vedere al funcției liturgice, compozițiile duhovnicești pentru cor ale lui D. Hristov țin de domeniul creației muzicale bisericesti. Niciuna dintre culegerile de melodii liturgice ale compozitorului bulgar nu aparțin genului de cicluri liturgice de autor, ce erau răspândite la sfârșitul secolului al XIX-lea (de ex., *Liturghia* lui P. Ceaicovski) și, mai ales, în secolul al XX-lea.

2. În compunerile duhovnicești ale lui D. Hristov s-au manifestat următoarele aspecte: cunoașterea profundă a cântărilor bisericesti, a diferitor genuri, stiluri ale acestui tip de

- cântare, informarea compozitorului în domeniul tradițiilor corale a cântării liturgice, posedarea profesionistă a diferitor mijloace de scriere corală, păstrarea specificului și a stilisticii muzicii bisericești (o atenție deosebită față de text și urmarea lui ca model în compozițiile muzicale etc.).
3. Din punct de vedere al sursei, cântările duhovnicești ale lui D. Hristov sunt diferite: se evidențiază armonizări-prelucrări ale melodiilor autentice și compuneri libere de autor pe texte canonice sau create după modelele melodiilor bisericești vechi. Utilizarea cântării autentice – raspev – transformă compunerea în categoria operei armonizate sau a prelucrărilor, precum și a modelării sau a stilizării.
 4. Specificul bulgăresc se manifestă la diferite niveluri:
 - cultural – orientarea spre raspevul bulgăresc, poziția fermă a artistului;
 - artistic – lirism, emotivitate, chiar dacă există strictețea canoanelor în textele liturgice;
 - liturgic – afilierea ortodoxă tradiției cântării bisericești bulgare, lipsa interesului față de alte tradiții creștine, ceea ce deseori se atestă în creația compozitorilor din secolul al XX-lea;
 - compozițional – utilizarea melodiilor raspevului bulgăresc (cântarea bulgărească veche), atitudine reținută față de melodiile greco-bizantine balcanice, păstrarea, urmarea sau recrearea semnelor stilistice ale cântărilor raspevului bulgăresc.
 5. În ce privește materia muzicală, cântările se împart în două grupe:
 - cele ce demonstrează predominarea tradiției slave ori slavono-grecești în cântarea zilnică, precum și a raspevurilor târzii din biserica ortodoxă rusă: kievean, grecesc și bulgar (influența cercetărilor lui A. Nicolov – S. Smolenski);
 - mai puțin numeroase sunt tradițiile cântării greco-bizantine în cântările ortodoxe (apărute sub influența lui P. Dinev).
 6. Trăsăturile cântărilor raspevului bulgăresc, specific lucrărilor corale duhovnicești ale lui D. Hristov, sunt următoarele: 1) metrul regulat, binar, predominarea măsurii de 4/4; 2) intonații simple ale cântecelor; cântarea moderată a textului; 3) caracter repetitiv, simetric, “pătrat” al formulelor melodico-ritmice și al construcțiilor muzicale; 4) principiul repetitiv în formarea strofelor (forma de variație strofică); 5) dublarea melodiei la terță, sextă, pedală, unisonuri; 6) accent pe diatonică, succesiuni plagale, deseori natura melică a facturii plurivocale cu mișcarea lentă a vocilor, echilibrul ei cu factura corală acordico-armonică pe patru voci.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică importantă soluționată a constat în fundamentarea unei concordanțe a ideilor științifico-teoretice ale lui D. Hristov privind specificul național bulgăresc, cu rezultatele reflectării lor artistice în creația sa muzicală, care contribuie, pe de o parte, la conștientizarea practică-teoretică a metodei artistice a compozitorului, prin raportarea estetică a conceptelor teoretice ale autorului la rezultat creativ, dar pe de altă parte – la soluționarea în profunzime a problemei naționalului în muzică privind unul din aspectele sale – compozitorul și folclorul.

În urma investigațiilor lucrărilor muzical-științifice ale lui Dobri Hristov, din punctul de vedere al specificului național bulgăresc și al realizării practice în lucrările sale muzicale a două dimensiuni ale creației compozitorului – prelucrări corale și muzică de autor de orientare folclorică și religioasă, se impun următoarele concluzii:

1. Creația lui D. Hristov a reflectat o perioadă importantă pentru componistica muzicală bulgară – formarea bazei activității creative profesionale, prin conștientizarea originalității naționale în căutarea metodelor de realizare organică a ei în compoziții proprii, în perspectiva realizărilor școlii componistice europene. În acest fel, D. Hristov a selectat acele elemente originale ale culturii naționale care i-au permis să treacă de la cultura de tip folcloric și de la muzica bisericească tradițională la cultura Noului timp, ce a unit tradiția cu contemporaneitatea.
2. Prin poziția sa creativă și civică, D. Hristov a format și a afirmat un anumit *model* național al *culturii bulgare*, unul tradițional, ce-și are sorgintea în viziunile iluminiștilor bulgari, în concordanță cu viziunile răspândite în societatea bulgară. În cadrul ei, genurile academice și arta în general se inspirau din genurile primare, de la izvoarele curate ale spiritualității naționale. Hristov, ca reprezentant al primei generații de compozitori bulgari, idealiza descoperirile sale, transferându-le într-un nivel valoric nou.
3. Moștenirea muzical-teoretică și cea publicistică a lui D. Hristov, fiind un document important al epocii, a reflectat acest proces de autocunoaștere, pe parcursul căruia problemele meseriei de compozitor erau soluționate pe platforma largă a valorilor tradiționale și a noilor tendințe de la începutul secolului al XX-lea. În acest context, aspirațiile artistice ale compozitorului s-au dovedit a fi paralele cu căutările contemporanilor – reprezentanți ai altor culturi profesionale europene – B. Bartók, G. Enescu, I. Stravinski ș.a.
4. În perspectivă istorică, pentru muzica bulgărească, viața și activitatea lui D. Hristov a coincis cu o etapă importantă – asimilarea valorilor populare, a folclorului muzical. De la el a trecut spre înțelegerea *principiilor* gândirii muzicale populare, fapt imposibil fără

- evidențierea și conștientizarea elementelor specifice naționale. Calea pe care a parcurs-o tânăra școală de compozitori în primii 30 de ani ai secolului al XX-lea pornea de la citarea melodiilor autentice originale, reproducerea genurilor folclorice îndrăgite până la crearea celor mai importante calități ale limbajului, formei etc.
5. Moștenirea științifico-publicistică a lui D. Hristov, precum și creația sa muzicală, atât la nivel cultural-estetic, cât și la cel creativ, demonstrează orientarea spre tradiția națională pe care compozitorul a cultivat-o în mod conștient prin întreaga sa activitate.
 6. Tânăra școală componistică bulgară s-a format în hotarele lumii muzicale europene, sprijinindu-se nu doar pe experiența tradiției europene occidentale, ci și pe cele bizantine (“orientale”, în terminologia compozitorului) și a celei rusești. Asemenea simbioză constituie o caracteristică a specificului național bulgăresc, care se manifestă în diferite domenii în mod divers. De exemplu, o sursă a concepțiilor teoretice ale compozitorului în domeniul teoriei ritmice a folclorului este teoria lui Westphal – Melgunov. Formele muzicale erau apreciate din perspectiva teoriei lui Riemann, iar în multivocalitatea bisericească au fost probate modelele balcano-bizantină și sud-slavă, ca și cel rusesc.
 7. Pentru D. Hristov sunt caracteristice principiile specifice ale viziunii asupra lumii, o deschidere a poziției sale estetice ca artist, creator al realității artistice, responsabil în fața societății. La începutul anilor 1920, concepțiile estetico-teoretice ale lui D. Hristov se structurează într-un sistem coerent, care își află reflectarea pe paginile lucrărilor sale. Un spectru larg de activități diverse, ce a cuprins nu doar creația componistică și publicistica, dar și participarea activă în activitatea didactică, interpretativă, de popularizare, fapt ce coincidea cu concepțiile sale privind rolul culturii artistice în societate, în general și necesitatea activității permanente pentru binele culturii muzicale bulgărești, în special.
 8. Specificul național bulgăresc se manifestă în toate domeniile de activitate ale acestui compozitor de seamă al epocii, cea organizațională, interpretativă (dirijor de cor), pedagogică, publicistică, reflectând și formând orientări în procesele culturale din țară.
 9. Investigarea științifică a moștenirii muzical-teoretice a compozitorului-folclorist a permis evidențierea domeniului principal al problemelor teoretice – identificarea și caracterizarea elementelor muzicale specifice, în primul rând, la nivelul mijloacelor limbajului muzical. D. Hristov se află la originea sistemului ce poate fi numit *morfologia națională a ritmului*.
 10. Dimensiunea intereselor de creație ale compozitorului în domeniul muzicii corale, după cum am constatat în procesul cercetării, era determinată de orientările principale ale dezvoltării gândirii sale teoretice.

11. Nivelul generalizărilor teoretice ale lui D. Hristov, în special, în domeniul organizării ritmice a melodiilor de cântec și dans, corespundea realizărilor științifice ale timpului său și a fost suficient pentru a atrage atenția compozitorilor-etnomuzicologi, de exemplu, a lui B. Bartók.
12. Metoda de compoziție a lui D. Hristov, cu accent pe melosul național, păstrarea sau recrearea acestuia la nivelul mijloacelor de expresie modală, al organizării metroritmice, al facturii și poeticii, în general, ne-au permis s-o identificăm ca pe o metodă bazată pe principiile *folclorismului*. Metodele transformării materiei folclorice în muzica corală au fost constituite de compozitorul însuși, dintre care menționăm citarea melodiilor folclorice și crearea compozițiilor originale, de autor, apropiate ca spirit de cântecele și dansurile tradiționale bulgărești. În acest sens, D. Hristov se apropie de alți compozitori care au pus bazele culturilor naționale – B. Bartók, G. Enescu, B. Martinu (parțial, L. Janáček, K. Szymanowski). Perspectiva științifico-etnografică a cercetării folclorului este similară cu cea a lui B. Bartók, iar tendința de a proba diferite genuri ale muzicii academice – cu cea a lui G. Enescu, cu aspirațiile sale componistice.

Din punct de vedere al concepției expuse de L. Ivanova despre trei tipuri de folclorism, în funcție de metodele de lucru cu materia și de viziunea estetică, rezultatele artistice ale activității lui D. Hristov pot fi incluse la primele două varietăți: folclorism *etnografic* și folclorism *adaptat*.

13. Realizările lui D. Hristov în utilizarea folclorului muzical în creația sa componistică au avut un rol hotărâtor pentru formarea școlii componistice bulgare la începutul secolului al XX-lea.
14. Caracterul profund național, în combinație cu sinceritatea tonului emoțional al compozițiilor lui D. Hristov îi atrag și pe ascultătorii contemporani. Repertoriul activității corale de amatori sau al colectivelor corale pentru copii, repertoriul didactico-pedagogic deseori include melodiile de cântece și dans ale lui D. Hristov, ce permit să simți specificul național bulgăresc. Sunt populare printre dirijori lucrările muzicale bisericesti ale compozitorului și astăzi ele continua să sune în biserici nu doar în Bulgaria, ci și pe scenele de concert din Rusia, Ucraina, Moldova, Belarusia și în alte țări ortodoxe.

Rezultatele cercetării au permis formularea unor **recomandări**:

1. Principiile, metodele de analiză a materiei și concluziile tezei pot fi utilizate în procesul abordării ulterioare a problemelor de bază ale muzicii profesioniste – transformarea folclorului și stilul componistic național.

2. Caracterul de cotitură al culturii muzicale bulgărești relevat – trecerea de la arta folclorică la creația tradițională componistică și construirea unui nou model de cultură – nu putea

să nu suscite autoreflexia artistică a lui D. Hristov, unul dintre pionierii artei muzicale profesionale bulgare. În investigațiile ulterioare este necesar să fie continuată studierea conștiinței cultural-muzicale a compozitorului, pe baza moștenirii sale ample, muzicale și critice.

3. Se impune o analiză științifică actualizată privind cercetarea paralelă în domeniul ritmicii folclorului muzical bulgaro-turcesc, bulgaro-românesc ș.a., deoarece o bună parte dintre ele există în forma de *universalii*, având în vedere prezența lor pe un spațiu geografic și etnic larg, incluzând lumea iraniană și Balcanii.

4. Ritmurile bulgărești “neregulate” i-au inspirat pe mulți compozitori din secolul al XX-lea, care au fost receptivi la una dintre tendințele actuale – înnoirea limbajului muzical. În tip ce operele unor compozitori din secolul al XX-lea, de exemplu, B. Bartók și G. Ligeti, care au utilizat ideile metroritmului, „bulgar” prin geneza lui, relevă o altă tendință – necesitatea ieșirii din cadrul specificului național. Această metamorfoză – trecerea de la abordarea elementului specific național în conformitate cu ideea națională în categoria unuia dintre mijloacele universale ale limbajului muzical – necesită a fi studiată în continuare.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI

2.2. Articole în publicații peste hotare:

1. Невзорова В. Болгарский опыт детского музыкального воспитания в научно-художественном наследии Добри Христова. În: Музыка в школе: Научно-методический журнал. №5. Москва, 2009, с. 30–34 (vizitat 2 noiembrie 2015). <http://www.art-in-school.ru/music/index.php?page=200905> ISSN 2072-0440
2. Невзорова В. «Благослови, душе моя, Господа» от Добри Христова към проблема за хармонизацията на традиционните разпеви. Във: Музикални хоризонти, бр. 8, София, 2010, с. 18–20. ISSN 1310-0076

2.3. Articole în publicații din țară, recomandate de CNAА:

Categoria B:

3. Невзорова В. К проблеме национальных истоков духовной музыки Добри Христова: болгарский распев. În: Revista de Etnologie și Culturologie, vol. VIII. Chișinău, 2010, p. 42–45. ISSN 1857–2049. Categoria B
4. Невзорова В. Болгарская специфика хоровых миниатюр Добри Христова (на примере песни *Леле моме*). În: Revista de Etnologie și Culturologie, vol. IX–X, Chișinău, 2011, с. 224–227. ISSN 1857–2049. Categoria B.

Categoria C:

5. Невзорова В. «Благослови, душе моя, Господа» Д. Христова: к проблеме гармонизации традиционных распевов. În Anuar științific: Muzica, teatru, arte plastice, nr. 1-2 (8-9). Chișinău, 2009, с. 26–30. ISSN 1857-2251, ISBN 978-9975-9501-3-8. Categoria C.
6. Невзорова В., Чобану-Сухомлин И. Литургии М. Березовского и Д. Христова: сравнительный анализ. În: Anuar științific: Muzica, teatru, arte plastice, nr. 1-2(12-13). Chișinău, 2011, с. 173-182. ISSN 1857-2251, ISBN 978-9975-9925-3-4. Categoria C.
7. Невзорова В. О хоровых обработках народных мелодий: Сравнительный анализ миниатюр М. Бырки и Д. Христова. În: Anuar științific: Muzica, teatru, arte plastice, nr. 4 (17). Chișinău, 2012, с. 235-241. ISSN 1857-2251
8. Невзорова В. Школьные песни и песни патриотического содержания в хоровом наследии Добри Христова. În: Anuar științific: Muzica, teatru, arte plastice, nr. 1 (14). Chișinău, 2012, с. 48-54. ISSN 1857-2251

3.1. Articole în culegeri științifice:

9. Невзорова В. Взгляды Добри Христова на проблемы музыкального воспитания в Болгарии. В: Годишник, том II, Dunărea – Nistru. Științe-sociale. Lingvistica. Pedagogie. Тараклийский государственный университет им. Г. Цамблака. Кагул, 2010, с. 238–242. ISBN 978-9975-4051-9-5
10. Невзорова В. «Свете тихий и ныне отпускаеши» из Песнопений Всенощного бдения Добри Христова: к проблеме гармонизации традиционных распевов. În: Молдовско-български връзки: Бележите личности. Образование и наука. Кагул: „S.Ș.B. ”, 2011, с. 197–205. ISBN 978-9975-4051-9-5

3.2. Articole în culegeri de materiale ale conferințelor internaționale:

11. Невзорова В. Добри Христов и неговата роля в българската музикална култура. În: Българският език в Молдова, № 8. Материали от осмата международна научна конференция на тема: «Функционирането на българския и другите езици и литератури в контекста на езиковата ситуация в Република Молдова». Комрат, 2008, с. 241–247.
12. Невзорова В. Проблеми на българския разпев и на хоровото духовно творчество на Добри Христов. În: Българският език в Молдова, № 10. Материали от десетата международна научна конференция на тема: «Функционирането на българския и другите езици и литератури в контекста на езиковата ситуация в Република Молдова». Комрат, 2010, с. 173–180.
13. Невзорова В. Музыкально-теоретические взгляды болгарского композитора-фольклориста Добри Христова. În: Folclor și postfolclor în contemporaneitate: Materialele Conferinței internaționale, 11–12 decembrie 2014. Chișinău, 2014, p. 219–224.
14. Невзорова В. Музыкально-теоретическое наследие болгарского композитора-фольклориста Добри Христова. În: Folclor și postfolclor în contemporaneitate: Rezumatele lucrărilor: Conferința internațională 11–12 decembrie 2014. АМТАР. Chișinău, 2014, p. 47.

АННОТАЦИЯ

Невзорова Валентина. *Болгарская национальная специфика в хоровом творчестве Добри Христова.* Диссертация на соискание ученой степени доктора искусствоведения и культурологии по специальности 653.01 – Музыкаведение, Кишинев, 2016.

Структура диссертации: введение, 4 главы, основные выводы и рекомендации, библиография из 259 наименований, 154 страницы основного текста и 8 приложений, включая 60 нотных примеров и 7 таблиц.

Ключевые слова: Добри Христов, болгарская национальная специфика, хоровая музыка, хоровая обработка, болгарский музыкальный фольклор, ритм, метр, такт, болгарские ритмы, диафония, песенно-танцевальные жанры, церковная музыка, литургия, всенощная, болгарский распев, диатонические лады.

Область исследования: история и теория музыки.

Цели и задачи исследования. Цель работы – выявить стилистические черты хоровых произведений Д. Христова в ракурсе их болгарской специфики, отраженной в музыкально-теоретических трудах композитора.

Задачи исследования: выявление и характеристика болгарских национально-специфических элементов, описанных в научных и музыкально-публицистических трудах Д. Христова; установление национальной составляющей средств музыкального выражения и жанрового облика в процессе анализа хоровых опусов композитора; аналитическое сравнение болгарских народных мелодий и композиторских хоровых сочинений на их основе; корреляция музыкально-теоретических наблюдений композитора с выявленными стилистическими чертами его хорового творчества.

Научная новизна и оригинальность диссертации состоит в том, что впервые болгарская национальная специфика выявляется путем изучения музыкальных произведений сквозь призму теоретических положений композитора, тем самым, устанавливая взаимоотношение музыкальной теории и художественной практики в его деятельности.

Научная проблема, разрешенная в исследовании, состоит в обосновании соответствия научно-теоретических положений Д. Христова по вопросу болгарской национальной специфики результатам их художественного преломления в собственном музыкальном творчестве, что вносит вклад, с одной стороны, в практико-теоретическое осмысление художественного метода композитора путем соотнесения его эстетико-теоретической авторской концепции и творческого результата, а с другой – в углубленное решение проблемы национального в музыке в одном из ее ракурсов – композитор и фольклор.

Теоретическое значение диссертации заключается во вкладе в понимание композиторского музыкального мышления на национальной основе как процесса отбора (в данном случае – и теоретического закрепления) музыкально и культурно значимых для народа (национально-специфических) элементов, проявившихся в музыкальном фольклоре, и дальнейшего их воспроизведения в собственном композиторском творчестве. Результаты исследования способствуют дальнейшему совершенствованию универсальной теории метроритма через осознание достижений Д. Христова, заложившего основы систематики одного из ее классов – сложных смешанных метров, специфичных для болгарской музыки.

Практическая значимость работы. Материалы и результаты исследования могут быть использованы в курсах *Истории национальной музыки, Анализа музыкальных произведений, Истории хорового исполнительства* и др. дисциплин по специальностям *Хоровое дирижирование, Музыкаведение и Музыкальная педагогика.*

Внедрение научных результатов. Диссертация обсуждалась на заседаниях кафедры музыкаведения и композиции и 29.06.2015 была рекомендована к защите. Результаты работы были апробированы на международных и национальных научных конференциях, в 14 научных публикациях в Молдове, Болгарии и России, а также в концертной и педагогической деятельности автора работы на кафедре музыкальной педагогики Тараклийского госуниверситета им. Г. Цамблака.

ADNOTARE

Nevzorova Valentina. Specificul național bulgăresc în creația corală a lui Dobri Hristov. Teza pentru obținerea gradului științific de doctor în studiul artelor și culturologie, specialitatea 653.01 – Muzicologie, Chișinău, 2016.

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 259 denumiri, 154 de pagini ale textului de bază și 8 anexe inclusiv 60 exemple muzicale, 7 tabele.

Cuvinte-cheie: Dobri Hristov, specificul național bulgăresc, muzică corală, prelucrare corală, folclor muzical bulgăresc, ritm, metru, măsură, ritmuri bulgărești, diafonie, genurile de cântec și dans, muzică bisericească, Liturghie, Vecernie, raspev bulgăresc, moduri diatonice.

Domeniu de studiu: istoria și teoria muzicii.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul investigației constă în identificarea caracteristicilor stilistice ale lucrărilor corale ale lui D. Hristov din perspectiva specificului bulgăresc, reflectat în lucrările muzical-teoretice ale compozitorului.

Obiectivele lucrării: identificarea și caracterizarea elementelor specifice naționale bulgărești descrise în scrierile științifice și muzical-publicistice ale lui D. Hristov; stabilirea componente naționale a mijloacelor de expresie muzicală și de gen în procesul de analiză a opusurilor corale ale compozitorului; compararea analitică a melodiilor populare bulgărești și a lucrărilor corale componistice bazate pe acestea; corelarea observațiilor muzicale de ordin teoretic, ce aparțin compozitorului, cu caracteristicile stilistice definite ale operelor sale corale.

Noutatea științifică și originalitatea. Pentru prima dată în muzicologia contemporană specificul național bulgăresc este revelat datorită studierii muzicii prin prisma conceptelor teoretice ale compozitorului, stabilind astfel o relație între teorie muzicală și practica artistică în activitățile sale.

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea unei concordanțe a ideilor științifico-teoretice ale lui Dobri Hristov privind specificul național bulgăresc cu rezultatele reflectării lor artistice în creația sa muzicală, care contribuie, pe de o parte, la conștiințizarea practică-teoretică a metodei artistice a compozitorului, prin raportarea estetică a conceptelor teoretice ale autorului la rezultat creativ, dar pe de altă parte – la soluționarea în profunzime a problemei naționalului în muzică privind unul din aspectele sale – compozitorul și folclorul.

Semnificația teoretică rezidă în contribuția la înțelegerea gândirii muzicale componistice pe baze naționale ca un proces de selecție (în acest caz – și consolidarea teoretică) a elementelor muzicale și culturale de semnificație națională (național-specifice) dezvoltate în folclor muzical, și reproducerea lor în propria creație componistică, în continuare. Rezultatele cercetării contribuie la perfecționarea teoriei universale a metrului și ritmului, prin sensibilizarea realizărilor ale lui D. Hristov, care a pus bazele sistematizării în clasa de metrii compuși micști specifici muzicii bulgare.

Valoarea aplicativă a tezei. Materialele și rezultatele cercetării pot fi folosite la predarea disciplinelor *Istoria muzicii naționale*, *Analiza formelor muzicale*, *Istoria muzicii corale*, precum și altor discipline curriculare din cadrul specialităților *Dirijat coral*, *Muzicologie* și *Pedagogie muzicală*.

Implementarea rezultatelor științifice. Teza a fost discutată în cadrul ședințelor catedrei Muzicologie și compoziție, AMTAP, și pe data de 29.06.2015 a fost recomandată spre susținere. Rezultatele cercetării au fost aprobate în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale susținute în 2008–2015, în 14 publicații științifice realizate în Republica Moldova, Bulgaria și Federația Rusă, precum și în activitatea concertistică și didactică a autorului la catedra de Pedagogie muzicală din cadrul Universității de Stat „G. Țamblac” din Taraclia.

ANNOTATION

Nevzorova Valentina. The Bulgarian national specificity of the choral works by Dobri Hristov. The thesis for the degree of Ph. D. in Arts and Culturology, speciality 653.01 – Musicology, Chişinău, 2016.

The thesis structure: introduction, four chapters, main conclusions and recommendations, bibliography of 259 titles, 154 pages of the basic text and 8 appendices including 60 music examples, 7 tables.

Keywords: Dobri Hristov, Bulgarian national specificity, choral music, arrangement for choir, Bulgarian musical folklore, rhythm, meter, measure, Bulgarian rhythms, diaphony, song and dancing genre, church music, Liturgy, Vesper, Bulgarian chant, diatonic modes.

Research area: history and theory of music.

The aim and objectives of the work. The aim of the work is to reveal stylistic lines of choral works by D. Hristov in a foreshortening of their Bulgarian specifics reflected in musical-theoretical writings of the composer.

The objectives are: to identify and to characterize the Bulgarian national specific elements described in scientific and musical-critical works by D. Hristov; to establish the national component of the means of musical expression and genre shape during the analysis of his compositions for choir; to compare the Bulgarian folk songs and composer's choral works on their basis; to correlate theoretical observations of the composer with the defined stylistic features of his choral music.

Scientific novelty and originality. For the first time in contemporary musicology Bulgarian national specifics come to light by studying of music through a prism of the composer's theoretical positions, thereby, establishing a relationship between music theory and artistic practice in his activities.

The scientific problem resolved in the study consists in justification of a concordance between the scientific-theoretical arguments of D. Hristov concerning the Bulgarian national specifics and the results of their artistic reflection in his music, contributing, on the one hand, to the practical-theoretical judgment of composer's artistic method, by relating the author's aesthetical-theoretical concepts and the creative results, but on the other – to a profound solution of the general problem of national in music in one of its foreshortenings – composer and folklore.

The theoretical value of the thesis consists in its contribution to the understanding of composer's musical thinking on a national basis as a selection process (in this case – and theoretical fixing) of the elements of the great musical and cultural significance (national-specific elements) developed in folk music, and their further reproduction in own composer's creativity. The results of the research promote further improvement of the universal theory of a meter and rhythm through the appreciations of the achievements of D. Hristov who laid the foundation of systematization of one of its classes – the complex mixed meters that are specific to the Bulgarian music.

The applicative significance of the thesis. Materials and research results can be used in teaching some subjects of music education, such as *national music history, analysis of musical forms, history of choral music* and other disciplines from the curriculum for the specialties *Choral Conducting, Musicology* and *Music Education*.

Introduction of scientific results. The thesis has been discussed on the *Musicology and composition* chair meetings and on the 29.06. 2015 has been recommended to be obtained. The research results were approved at the national and international scientific conferences held in 2008–2015, in 14 scientific publications edited in the Republic of Moldova, Bulgaria and the Russian Federation as well as in the author's concert activity and teaching at the department of music education at the “G. Tsamblac” State University from Taraclia, the Republic of Moldova.

NEVZOROVA VALENTINA

**SPECIFICUL NAȚIONAL BULGĂRESC
ÎN CREAȚIA CORALĂ A LUI DOBRI HRISTOV**

SPECIALITATEA 653.01 – MUZICOLOGIE

Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor și culturologie

Aprobat spre tipar: 09.08.2016

Formatul hîrtiei 60x84 1/16

Hîrtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj 50 ex.

Coli de tipar: 1,9

Comanda nr. 101/16

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova

Chișinău, str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2016